

Bruksela, 30 września 2022 r.
(OR. en)

12838/22

JAI 1251
COPEN 336
JUSTCIV 118
COJUR 30
IPCR 93
RELEX 1276

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Nr poprz. dok.:	12756/22
Dotyczy:	Reakcja wymiaru sprawiedliwości i walka z bezkarnością w odniesieniu do zbrodni popełnionych w związku z rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie – Stan prac

Po rozpoczęciu przez Rosję wojny napastniczej Rada wraz z innymi instytucjami i agencjami UE szybko podjęły działania, by wesprzeć walkę z bezkarnością za zbrodnie wojenne i pozostałe najpoważniejsze przestępstwa. Ministrowie sprawiedliwości omówili sytuację 4 marca 2022 r. i poruszali ten temat na każdym kolejnym posiedzeniu. Ostatnia dyskusja miała miejsce podczas ich nieformalnego lipcowego posiedzenia w Pradze w obecności prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK), ukraińskiego ministra sprawiedliwości oraz przewodniczącego komisji LIBE w Parlamencie Europejskim.

Prezydencja podejmowała również rozmowy o tej kwestii podczas innych posiedzeń wysokiego szczebla, np. na posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego w dziedzinie Współpracy Policji i Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (CATS) 21 września 2022 r.

W swoich konkluzjach z 30 i 31 maja 2022 r. Rada Europejska oświadczyła, że „wyraża uznanie dla wszystkich, którzy pomagają w gromadzeniu dowodów i prowadzeniu dochodzeń w sprawie zbrodni wojennych i pozostałych najpoważniejszych przestępstw, i popiera intensywne prace prowadzone w tym względzie przez prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego. Wyraża również uznanie dla pracy wykonywanej przez prokurator generalną Ukrainy, przy wsparciu finansowym i w zakresie budowania zdolności udzielanym przez Unię Europejską i jej państwa członkowskie”.

Poniżej podsumowanie głównych działań i inicjatyw w tej dziedzinie:

- Czternaście państw członkowskich wszczęło dochodzenia w sprawie zbrodni popełnionych w związku z wojną napastniczą Rosji wobec Ukrainy, czy to na podstawie właściwości osobowej (np. ofiara lub sprawca mają (również) obywatelstwo jednego z państw członkowskich), czy to na podstawie jurysdykcji uniwersalnej.
- 25 marca 2022 r. przy wsparciu Eurojustu utworzono wspólny zespół dochodzeniowo-śledczy, w skład którego weszli przedstawiciele organów sądowych Polski, Litwy i Ukrainy. Taka inicjatywa ma ułatwić wymianę informacji i dowodów oraz wesprzeć postępowania wszczęte w sprawie zbrodni popełnionych w Ukrainie.
25 kwietnia 2022 r. Urząd Prokuratora MTK ogłosił, że dołącza do tego zespołu. 30 maja 2022 r. do zespołu formalnie dołączyły organy sądowe Estonii, Łotwy i Słowacji. Eurojust nadal zapewnia zespołowi kluczowe wsparcie operacyjne, prawne i finansowe.
- Poza tym 13 kwietnia 2022 r. Rada zmieniła mandat misji doradczej UE na rzecz reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa na Ukrainie (EUAM Ukraine)¹. W związku z tym misja wspiera obecnie władze ukraińskie także w badaniu i ściganiu przestępstw międzynarodowych popełnionych w ramach niczym niesprowokowanej i nieuzasadnionej agresji wojskowej Rosji na Ukrainę.

¹ Decyzja Rady (WPZiB) 2022/638 z dnia 13 kwietnia 2022 r. zmieniająca decyzję 2014/486/WPZiB w sprawie misji doradczej Unii Europejskiej na rzecz reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa na Ukrainie (EUAM Ukraine) (Dz.U. L 117 z 19.4.2022 r., s. 38–39).

- Eurojust jako organ koordynujący między organami sądowymi państw członkowskich odgrywa zasadniczą rolę w kontekście gromadzenia dowodów zbrodni wojennych i pozostałych najpoważniejszych przestępstw, ponieważ dysponuje on i zarządza sekretariatem dla europejskiej sieci punktów kontaktowych dotyczących osób odpowiedzialnych za ludobójstwo, zbrodnie przeciw ludzkości oraz zbrodnie wojenne (sieci punktów kontaktowych ds. ścigania ludobójstwa), a dzięki obecności ukraińskiej prokurator łącznikowej nawiązał bliskie kontakty z Ukrainą. W tym kontekście uznano za niezbędne, by Eurojust mógł w pełni sprawować tę ważną funkcję koordynacyjną polegającą na przechowywaniu i analizowaniu dowodów w różnych wszczętych już dochodzeniach. Po przedstawieniu wniosku przez Komisję Rada i Parlament Europejski w bardzo krótkim terminie w trybie wyjątkowo pilnym przyjęły rozporządzenie (UE) 2022/838 w sprawie zabezpieczania, analizy i przechowywania w Eurojuście dowodów dotyczących ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych oraz powiązanych przestępstw². Rozporządzenie weszło w życie 1 czerwca 2022 r. Eurojust tworzy obecnie infrastrukturę niezbędną do stosowania rozporządzenia; na wniosek prezydencji regularnie składa sprawozdania z tego procesu organom przygotowawczym Rady³.
- 21 września 2022 r. Eurojust, sieć punktów kontaktowych ds. ścigania ludobójstwa i Urząd Prokuratora MTK opublikowały wytyczne dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego pt. „Dokumentowanie zbrodni międzynarodowych i naruszeń praw człowieka do celów zapewniania odpowiedzialności karnej”. Wytyczne, które są dostępne na stronie internetowej Eurojustu, mają pomóc w zwalczaniu bezkarności, a opracowano je w oparciu o wiedzę fachową Urzędu Prokuratora MTK, Eurojustu, sieci punktów kontaktowych ds. ścigania ludobójstwa, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, prokuratorów krajowych i partnerów międzynarodowych.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/838 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2018/1727 w odniesieniu do zabezpieczania, analizy i przechowywania w Eurojuście dowodów dotyczących ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych oraz powiązanych przestępstw (Dz.U. L 148 z 31.5.2022, s. 1–5).

³ Ostatnio na posiedzeniu COPEN 16 września; zob. również dok. WK 12104/22.

- Europol wspiera właściwe organy w prowadzeniu dochodzeń w sprawie zbrodni wojennych i pozostałych najpoważniejszych przestępstw oraz w ich ściganiu poprzez przetwarzanie i analizowanie informacji w kontekście specjalnego systemu ds. zbrodni międzynarodowych, znanego jako „Projekt analityczny dotyczący najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej”. Eurojust współpracuje z Europol, by działania obu agencji optymalnie dopełniały się w celu wspierania dochodzeń.
- Z uwagi na zwiększone obciążenie pracą wywołane sytuacją w Ukrainie MTK zaapelował o dodatkowe wkłady finansowe oraz pomoc w postaci zasobów ludzkich, które mogą pomóc w prowadzeniu dochodzeń (m.in. oddelegowani prokuratorzy, śledczy, eksperci). Wysiłki Rady ukierunkowane były zatem na koordynowanie działań państw członkowskich w tej dziedzinie. MTK przekazano łącznie dodatkowe wsparcie finansowe w wysokości ponad 7 mln EUR, a różne państwa członkowskie wysłały do Hagi ekspertów, by pomogli MTK w jego ważnej pracy.
- Za pośrednictwem mechanizmu reagowania na szczeblu politycznym w sytuacjach kryzysowych (IPCR) prezydencja uczestniczyła też w koordynowaniu wsparcia kryminalistycznego zapewnianego ukraińskim organom z myślą o gromadzeniu dowodów przestępstw międzynarodowych. Zachęca się państwa członkowskie do dalszego aktywnego udziału w dochodzeniach w sprawie przestępstw międzynarodowych – powinny oferować wsparcie kryminalistyczne za pośrednictwem MTK, który jest dobrze przygotowany do koordynowania takich ofert. Dzięki swojemu modelowi rotacyjnemu MTK jest bowiem w stanie grupować oferty i dopasowywać je do potrzeb Ukrainy. Model rotacyjny MTK przynosi państwom członkowskim szereg korzyści pod względem podstawy prawnej, immunitetu, wsparcia logistycznego, ochrony, ubezpieczenia, obniżenia kosztów itd.⁴ MTK ściśle współpracuje w tej dziedzinie z EUAM Ukraine.

Obszerniejszy i bardziej szczegółowy opis poszczególnych działań i inicjatyw można znaleźć w regularnie aktualizowanym dok. WK 5731/22.

Należy zauważyć, że prezydencja dąży do jak najszybszego przyjęcia decyzji Rady dotyczącej dodania naruszenia środków ograniczających określonych w art. 83 ust. 1 TFUE, po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego. Po tym, jak Komisja przedstawi wniosek dotyczący dyrektyw w sprawie sankcji karnych za naruszenie środków ograniczających, prezydencja dołoży też wszelkich starań, by zapewnić pilne procedowanie tego wniosku na forum Rady.

⁴ 30 września 2022 r. Urząd Prokuratora MTK opublikował broszurę z informacjami dla krajów, które potencjalnie chciałyby wesprzeć organizowane przez MTK misje śledcze.

Prezydencja będzie nadal dbać o to, by Rada, w ścisłej współpracy z Komisją, ESDZ i innymi zainteresowanymi stronami, dalej wspierała państwa członkowskie w ich wysiłkach na rzecz skutecznego gromadzenia dowodów zbrodni wojennych i pozostałych najpoważniejszych przestępstw popełnionych w Ukrainie, a jednocześnie będzie sprawdzać możliwości synergii i unikać powielania działań.

Aby dalej rozwijać i usprawniać wszystkie te inicjatywy, prezydencja przedłożyła projekt konkluzji Rady w sprawie walki z bezkarnością za zbrodnie popełnione w związku z agresją Rosji wobec Ukrainy⁵. Niedawno rozpoczęły się dyskusje nad tym projektem.

⁵ 12756/22.